

ACC. N:R M. 15531:1-5.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Carlavel Melldner*
Härad: *Fåris* Berättare: *Kristian Jönsson, Vomb*
Socken: *Vomb* Berättarens yrke: *dräng*
Uppteckningsår: *1962* Född år *1879* i *Vomb*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-5.

LUF 73.

Någon bystämma har inte förekommit under min tid, men jag minns att min fader talat om bystämma. Allt mår i Vamts socken tillhör Övedskloster, som sedan länge har arrangerat ut mindre jordstycken. Alla hundgårdar lämnade sin mjölk till slottet, där ett mindre mejeri fanns. De andra gårdarna lämnade sin mjölk till andelsmejeriet i Hållstod, som upprättades efter sekelskiftet. Detta mejeri avlöstes senare av Hållösa mejeri, som finns än idag. Någon fjörförning fanns ej, då varje gård höll sig med egen fjö — smågårdarna höll sig med den egna avkomman, medan hundgårdarna oftast importerade utländska fjöar. En höskfjörning bildades efter sekelskiftet, men den varade inte i så många år. Slottet har varit "bygdens puls", varifrån allt mytt har kommit. Baron Otto Ramels inspektör sa nog till att direktören förverkligades — särskilt inspektör Schmidt kan nämnas. Radsejningsmaskinen kom omkring 1910 till Vamt. Torvet hade alltså sålts för hand och därefter myllats med av fjäderhaxor. Den första slattermaskinen kom omkring 1905. Någon anläggning av sädessodlingen har inte förekommit, ty Vamts jord tillåter endast kor, sä och hane. Man försökte ett tag med sockerbetor, men det visade sig bli en alldeles för låg sockerhalt.

Tön var det mycket få i Vomb — den ull som blivit över sedan man själv fösett sig skickades till spinnerier, och kudarna skickades till gaverier. Under vintern hade alla i Vomb fåpats. Ingen har förlorat äng. Tön höstades alla ängar innan kreaturen släpptes ut på dem. En särskild ängvaktare var anställd vid Övedskloster — hans uppgift var att från Klingvallensån leda vatten i rännor ut på ängarna. Dessa rännor, dvs. grunda fåror i jorden, skulle bönderna själva iordningställa. Då vattenståndet sjönk i ån upphörde ängsvattningen. Någon mäsling har aldrig förekommit i Vomb — detta beror på att det aldrig funnits någon mäsling här. Vid sekelskiftet funns det några öppna diken; nu funns här inte några diken, ty jorden är mycket vattenfattig uppe vid ytan. Den första vägen i Vomb kom någon gång efter sekelskiftet efter flera års hårt arbete av bönderna. Innan hade ett spår kört upp på ängen, och denna led kallades "prästavägen" — den var endast i juletid skick vid hovräder, men även då var det risk för en tungt lastad vagn att fastna i jorden. Den nya stenkägliga vägen skattes av bönderna till ca. 1945, då staten övertog Vombs vägnunderhåll. Cykelvägen kom ej till Vomb förrän omkring 1920, och bilvägen

kom omkring 1930. Den första järnvägen gick mellan Sjåtor - Vete-
nöl och var klar 1895 - därefter förlängdes den fram till Malmo.
Sin största betydelse för bygda fick den för frakten. Stora och tunga
maskiner o. d. som för var omöjligt att frakta hit; fraktades lokande
lätt med järnvägen. Posten kom tre dagar i veckan, och den fick häm-
tas i skolan. Några lantbrukare har inte funnits i Vombs socken
- idag får posten hämtas i handelsbutik. Något gästgiveri eller skjuts-
håll har inte förekommit. På 1870- och 1880-talet emigrerade många
till Amerika - detta berodde på att det var mycket folk i Vombs socken
och att pestens att sjåtor få äga ett jordstykke blev för många
försvar. Emigrationen avstannade inte förrän omkring sekelskiftet.
Halmen var det vanligaste taktäckningsmaterialet till omkring 1940,
då tegelplattor blev allt allmänare. Under min barndom hade vi en
byggelse, fastsett på fjäskets övre del, som fjäskgjorde som garden.
Tapeter fanns endast i fönstret - de övriga väggarna kalkades.
Omkring 1930 blev det stora variation på maten; detta var till en stor
del handelsbutikens förtjänst. Vi som arbetade i barnens hjärst hade
för 150 kronor om året; det övriga fick vi in maten (600 kg. bland-

säd, 600 kg. råg samt så mycket potatis in kunde äta). Detta gjorde
att man handskades mycket försiktigt med pengar, och oftast sattes
de in i en bank. Några presenter gav man aldrig för; skulle man gå bort
så räddete det med "förming". Bjudningsrättet var alltid muntligt, och de
flesta festerna hölls under julen. Omkring sekelskiftet kom det ambulans-
de böngräfer på besök. Förhållandet mellan inspektorer och bönder var my-
cket strängt. Det gällde för bönder att sköta sig, och om så inte var fallet,
blev han avskedad, by det fanns gott med folk i bygden. Det var först på
1930-talet, som det blev ett "gemyttigare" förhållande mellan inspektorer
och bönder. Någon direkt beivring med barmen hade aldrig bönderna.
Under min barndom hade vi "lystnad allehanda", som jag än idag läser.
Vi pronomenerade på kichingen och fick hämta den i skolan. Några bör-
hade man inte råd att köpa - barnens skolböcker blev oftast de enda
i hemmet. Det var omlöpligt att sjunga under arbetet, och vistertexterna
fick man genom att köpa vistböcker på Sjötor marknad. Under min bar-
ndom var det mycket vanligt, att man skände barmen med övernatu-
rliga väsen - hon på dessa försvarssången då vi blev äldre, och den som
kodde på sådant, skallade man åt. Några av de rikare bönderna

släckade sina sener till högre skolor. Det kyrkliga firandet spelade
en mycket stor roll för. Då radiogudstjänster började sändas, skedde
en omställning i kyrkogången. Under min brödan finns husförhör, men
själv deltog jag inte. Några väckelseinriktade har inte förekommit i Vants
socken, utan alla har nogget slutit upp vid kyrkan.